

“Pandemi LGBTİ+’ları Nasıl Etkiledi?”

İnsan Hakları Savunucuları Dayanışma Ağı Üyeleriyle

İstişare Toplantısı Sonuç Raporu

17 Kasım 2020

Hazırlayan: Anjelik Kelavgil

Dünyayı etkisi altına alan Covid-19 pandemisi, Türkiye’de yaşayan LGBTİ+’lar açısından hedef gösterme, nefret söylemleri ve LGBTİ+ karşıtı politikaların kurumsallaşmaya başladığı bir ayrımcılık atmosferinde deneyimlendi, deneyimlenmeye de devam ediyor. Var oluşları kriminalize edilen LGBTİ+’lar pandemi döneminde güvenli alanlara erişim sıkıntıları yaşarken artan baskı ortamı bu güvenli alan ihtiyacını çok daha önemli noktalara taşıdı. Bu dönemde ayrıca sivil toplumu hedef haline getiren ve bu alanı daraltan politikaların da gerekçesi haline gelen LGBTİ+ karşıtlığı medya da yeni bir düzeye ulaştı.

Kaos GL’nin Pandemi Buluşmaları kapsamında İnsan Hakları Savunucuları Dayanışma Ağı üyeleriyle bir araya gelen Kaos GL ve SPoD, pandeminin gerek toplumsal zeminde gerek LGBTİ+ kamuoyu zemininde etkileri üzerine fikir alışverişinde bulundular.

17 Kasım’da online olarak düzenlenen buluşmaya ağ üyelerinden Yaşam Bellek Özgürlük Derneği, Civil Rights Defenders (CRD), Turkish Human Rights Litigation Support Project, Uluslararası Af Örgütü, Eşit Haklar İçin İzleme Derneği, Medya ve Hukuk Çalışmaları Derneği ve Hafıza Merkezi’nden temsilciler katıldı.

Buluşmada önce İdil Engindeniz Kaos GL'nin "[Diyanet'in Hutbesi Medyaya Nasıl Yansıdı?](#)" raporunu sundu. Ardından Cem Öztürk, SPoD LGBTİ+'nin "[Pandemi Raporu](#)"nu anlattı.

Nefret Atmosferinde Pandemi

Pandemi dönemi LGBTİ+'lar açısından başta sağlık endişeleri olmak üzere kurumsallaşan LGBTİ+ karşıtlığının zirve noktalarına erişmesi nedeniyle güvenlik ve yaşam hakkı endişelerini de beraberinde getirdi. Diyanet İşleri Başkanı Ali Erbaş'ın LGBTİ+'ları, özgür kadınları ve HIV ile yaşayanları hedef haline getirdiği nefret hutbesi sonrasında yaşananlar ve bu nefret sarmalının medyadaki yansımaları, durumun ciddiyetini gözler önüne serdi. Ankara Barosu'nun açıklamasının ardından LGBTİ+ nefretini omurgasına alan çoklu baro ve İstanbul Sözleşmesi tartışmaları, pandemi dönemini LGBTİ+'lar açısından bir nefret iklimine büründürdü.

Anahtar kelimeler üzerinden ulusal ve yerel yayınların incelendiği, geniş örneklemlerle "Diyanet'in Nefret Hutbesi Medyaya Nasıl Yansıdı?" raporu "sevici" gibi çeşitli anahtar kelimelerin süreç içerisinde nasıl bir evrilmeye uğradığını da gözler önüne seriyor. LGBTİ+ nefretine gerekçe olarak sunulan odak konular değişse de gerek dijital platformlarda yer alan kimi diziler üzerinden süren polemiklerle gerek RTÜK'ün başını çektiği kamu kurumlarının bu polemiklerde nefretten yana taraf olmalarıyla geçen süreç; malum medyanın da akıl almaz köşeleriyle belleklere kazındı. Gazetecilik etiğine uygun, az sayıda yayının kendisine yer bulabildiği bu süreçte nefret haberlerinin tersi oradan yüksek sayıda kendine yer bulması, Türkiye medyasının nefrete uygun bir zemine sahip olduğu gerçekliğini bir kere daha gözler önüne sermiş oldu.

LGBTİ+'lara yönelen nefretin İstanbul Sözleşmesi tartışmalarıyla harmanlanarak sunuluyor olması aynı zamanda bir yöntem olarak malum medyanın hedef gösterdiği tüm "kötülerin" LGBTİ+ ile alakalı ya da alakasız

ilişkilendirilmesiyle servis edilmesini de beraberinde getirdi. Herhangi bir konuda muhalefeti tanımlarken LGBTİ+ illiyeti kurarak nefret çeşitlendiren medya, Ali Erbaş'ın sözleriyle simgeleşen bir dünya görüşünün propagandası aracı haline dönüşmekte bir beis görmüyor.

Köşe yazarlarının nefret dilinin çoğu zaman bayağı bir biçimde, LGBTİ+ varoluşları kriminalize eden bir yaklaşımla dolu olması; medyanın, nefreti toplumsallaştırmak ve tabana yaymak için bilinçli bir biçimde yayın yürütmekte olduğunu ortaya koyar nitelikte.

Öte yandan LGBTİ+'lara dair uluslararası medyaya yansımış haberlerin Türkçeleştirilirken bağlamından koparılarak manşetlendirilmesi de nefret haberlerinden arta kalan alanda yok sayılmayı ve değersizleştirmeyi beraberinde getiriyor.

Basının tüm bu süreçte özneleri, öz örgütleri yani konunun muhataplarını görmeyen taraflı dili de sivil toplumun alanını daraltan ve söz hakkı vermeyen bir kara propaganda sürecini medya açısından kalıcı hale getiriyor.

Pandemi ve Nefret Kıskaçında LGBTİ+'lar

SPoD'un hazırladığı Pandemi Raporu, LGBTİ+'ların bu süreçte karşı karşıya kaldıkları zorlukları çeşitli analizlerle gözler önüne seriyor.

Pandemi döneminin ilk 3 ayına odaklanan rapor, SPoD'un hizmet verdiği alanlar üzerinden gözlemlendiği deneyimlerle LGBTİ+ öznelerin pandemi deneyimine yönelik geniş bir fotoğraf sunuyor.

Pandeminin ilk üç ayında ev içi şiddet ve sosyal yardım konularında başvuru sayısı iki katına çıkmıştır. Bu süreçte Alo 183 – Sosyal Destek Hattı'nın cinsel yönelim, cinsiyet kimliği ve HIV konularında yetersiz kaldığı görülmüştür. Alo 144 – Sosyal Yardım Hattı'nın ise gelen çağrılara yoğunluk sebebiyle etkili yanıt veremediği saptanmıştır. Dolayısıyla kurumların LGBTİ+ konusunda

kapsayıcı olmadığı için bilgi sahibi olmadığı ve bu konuda onarıcı adım atmadığı gözlemlenmiştir.

Covid-19 Pandemisinin ilk üç ayında ev ortamında, birlikte yaşadığı kişilere açık olmayan, açık olsa da baskı yaşayan kişiler psikolojik desteğe erişimde zorluk yaşadı. SPoD fiziksel olarak her hafta her Pazar dernek ofisinde gerçekleştirdiği bir güvenli alan buluşması olan Pazar Sohbetleri'nin pandemi sebebiyle faaliyetini durdurursa da Mesafesiz Sohbetler adıyla bu toplantıları çevrimiçi ortama taşıdı. Mesafesiz sohbetler bu haliyle İstanbul dışı katılımcılara da açılmış oldu ve pandemi sebebiyle de yoğun ilgi gördü.

Çarpıcı bir örnek olarak; pandeminin ilk 45 gününde SPoD'un danışma hattı 214 başvuru aldı. Diyanet İşleri Başkanı Ali Erbaş'ın 24 Nisan 2020 tarihinde Cuma Hutbesi esnasında LGBTİ+'lara ve HIV'le yaşayanlara dönük ayrımcı söylemlerinden sonraki 45 günde ise danışma hattı 244 başvuru aldı. Bahsi geçen hutbeden sonra cinsiyet kimliği ve cinsel yönelim temelli ayrımcılık konulu başvurularda yaşanan %100'lük artış bir bakıma mevcut sağ popülizmin LGBTİ+'ları nasıl bir kısılcacın arasına aldığını gözler önüne serdi.

SPoD, pandeminin ilk üç aylık süresinde hukuk ve adalete erişim desteği noktasında 60 kişiye danışmanlık verdi. Görüşmeler çevrimiçi gerçekleştirildi ve ailelerinin yanına dönen LGBTİ+'ların aileleri tarafından maruz bırakıldığı ayrımcılık ile şiddet bu danışmanlıklar arasında dikkat çekti.

LGBTİ+'larda simgeleşen karşıt politikaların tüm sivil alanı daraltmanın bir gerekçesi haline dönüşüyor olması karşısından hak odaklı çalışan sivil toplum örgütlerinin daha çok yan yana durması gerekliliğinin vurgulandığı toplantıda, sivil toplumun toplumu dönüştüren itici güçlerden biri olduğu bir kez daha hatırlatıldı.

Uluslararası örneklerin gözlemlenmesi ve yerelden ulusala yayınlan dayanışma ruhunun uluslararasılaştırılmasının önemine değinilen toplantı, güncel koşullar

altında strateji ve taktiklerin sivil alanı geriye düşürmeyecek biçimde yeniden organize edilmesi sonucuna vardı.